30/10/2018

Αβύδου Κυρίλλου: Η Έκκλητος προς το θρόνο της Κωνσταντινουπόλεως

Πατριαρχεία / Οικουμενικό Πατριαρχείο

Στο προνόμιο του **Οικουμενικού Θρόνου** να ασχολείται, να κρίνει, και να επιλύει επίδικες διαφορές που αναφύονται έξω από τα όρια της δικής του εδαφικής δικαιοδοσίας αναφέρεται **ο Επίσκοπος Αβύδου, κ. Κύριλλος**.

Ο κ. Κύριλλος γράφει:

Ἡ Ἔκκλητος πρός τήν πρωτόθρονο Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀφορᾶ τό προνόμιο τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως νά ἀσχολεῖται, νά κρίνει καί νά ἐπιλύει, αὐτός καί μόνον αὐτός, ἐπίδικες διαφορές σέ θέματα πού ἀναφύονται ἔξω ἀπό τά ὅρια τῆς δικῆς του ἐδαφικῆς δικαιοδοσίας. Τό προνόμιο αὐτό θεμελιώνεται στούς Ἱερούς Κανόνες, ἀλλά καί στή δισχιλιετή κανονική μας παράδοση, ἡ ὁποία ἀδιαμφισβήτητα ἐπιβεβαιώνει καί ἑρμηνεύει αὐθεντικά τό γράμμα καί τό πνεῦμα τῶν Ἱερῶν Κανόνων. Μαρτυρεῖται ἐπιπλέον καί ἀπό κείμενα τῆς πολιτικῆς νομοθεσίας καί ἀπό περιωνύμους ἑρμηνευτές καί σχολιαστές τῶν Ἱερῶν κανόνων. Ἐκτός ὅμως ὅλων τούτων καταδεικνύεται ἀδιαμφισβήτητα καί διαχρονικά ἀπό τήν κανονική πράξη, ὅπως αὐτή παραδίδεται στίς πηγές. Ἡ διαχρονική μαρτυρία τῆς κανονικῆς πράξεως καθιστᾶ τό προνόμιο τῆς Ἐκκλήτου ἀδιαμφισβήτητο.

Εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ Α’ Οἰκουμενική Σύνοδος[1] στόν 6ο καί στόν 7ο κανόνα της ξεχώρισε ἀπό ὅλους τούς ἐκκλησιαστικούς θρόνους, τούς θρόνους τῆς Ἀλεξάνδρειας, τῆς Ἀντιόχειας, τῆς Ρώμης καί τῶν Ἱεροσολύμων καί τούς ἀπέδωσε τά πρεσβεῖα, ἀναγνωρίζοντας τήν πνευματική τους ἀκτινοβολία καί θεωρώντας αὐτούς αὐθεντικούς φορεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως. Τό ἴδιο ἔπραξε στή συνέχεια καί ἡ Β’ Οἰκουμενική Σύνοδος[2] μέ τόν 3ο κανόνα της γιά τό Θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Τά πρεσβεῖα αὐτά δέν ἦταν ἁπλᾶ μιά ἀπόδοση τιμῆς, ἀλλά ἦταν συνδεδεμένα μέ τήν ἄσκηση ἐξουσίας – δικαιοδοσίας σέ συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές πού καθορίστηκαν μέ ἀκρίβεια στή διάρκεια τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Ἡ Δ’ Οἰκουμενική Σύνοδος ἔπραξε ὅμως καί κάτι ἄλλο πολύ σημαντικό:

Ἀπέδωσε στό θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἴσα πρεσβεῖα[3] μέ αὐτά τοῦ θρόνου τῆς Ρώμης. Ὁ θρόνος τῆς Ρώμης ὑπερεῖχε τῶν ἄλλων θρόνων, γιατί μέ βάση τούς κανόνες 3, 4, 5 τῆς Συνόδου στή Σαρδική[4] εἶχε τό δικαίωμα νά δέχεται Ἐκκλήτους γιά διαφορές πού ἀνέκυπταν ἔξω ἀπό τή δική του γεωγραφική δικαιοδοσία. Μέ τόν 28ο κανόνα τῆς Δ’ Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως αὐτονόητα ἀπέκτησε ἕνα ἀνάλογο προνόμιο. Ἐκτός ὅμως τούτου τό προνόμιο αὐτό εἶχε μέ σαφήνεια ἀποδοθεῖ στό Θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέ τούς κανόνες 9 καί 17 τῆς Συνόδου στή Χαλκηδόνα[5] .

Ἡ εὐχέρεια ἀσκήσης Ἐκκλήτου εἴτε στή Ρώμη εἴτε στήν Κωνσταντινούπολη ἴσχυσε μέχρι τόν 9ο αἰῶνα, εἰδικώτερα μέχρι τή Σύνοδο τοῦ 879/80 ἐπί Ἰ. Φωτίου[6] μέ τό ὁποῖο ὁ θρόνος τῆς Ρώμης κατέστη ἀρμόδιος μόνο γιά ὑποθέσεις πού ἀναφύονταν στήν Δύση, ἐνῶ ὁ Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἦταν ἀρμόδιος γιά διαφορές ἀναφυόμενες στήν Ἀνατολή.

Ἐνῶ ὁ Ζωναρᾶς[7] μιλώντας γιά τά πρεσβεῖα κάνει λόγο γιά τά «πρωτεῖα ἤ τό

ἐξαίρετον», ὁ Βαλσαμών[8] ἑρμηνεύοντας τόν 5ο κανόνα τῆς Σαρδικῆς τονίζει, ὅτι δικαίωμα ἀποδοχῆς Ἐκκλήτου δέν εἶχε μόνον ὁ Ρώμης, ἀλλά καί ὁ Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ Ἀριστηνός[9] κάνει λόγο γιά ἕνα ἀποκλειστικό προνόμιο τοῦ Κωνσταντινουπόλεως πού δέν ἐδόθη σέ κανένα ἄλλο Πατριάρχη, ὥστε νά ἐκδικάζει ὑποθέσεις – διαφορές ἀναφυόμενες σέ ἄλλα Πατριαρχεῖα. Ὁ Ζωναρᾶς[10] στό σχόλιο του στό 17ο κανόνα τῆς Χαλκηδόνας ἐπισημαίνει, ὅτι Μητροπολίτης ἄλλης δικαιοδοσίας δέ θά μποροῦσε νά ὑπαχθεῖ χωρίς τή θέλησή του στή δικαστική δικαιοδοσία τοῦ Κωνσταντινουπόλεως. Αὐτό αὐτονόητα σημαίνει ἀσφαλῶς, ὅτι θά μποροῦσε νά ὑπαχθεῖ στήν κρίση τοῦ Κωνσταντινουπόλεως, ἐάν τό ἐπιθυμοῦσε. Αὐτό ἄλλωστε καταδεικνύει καί ἡ κανονική πρακτική.

Ἐκτός ἀπό τά κείμενα τῶν βυζαντινῶν κανονολόγων ἀξίζει νά μνημονευθοῦν καί τά ἑξῆς κείμενα:

Ἡ ἐπαναγωγή τοῦ Νόμου[11] (9ος αἰ.) ρητῶς ἀναγνωρίζει τό δικαίωμα τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως νά ἀποδέχεται Ἐκκλήτους.

Τό ἴδιο πράττει καί ὁ Ματθαῖος Βλάσταρης[12] (14ος αἰ.) στό περισπούδαστο ἔργο του «Σύνταγμα κατά Στοιχεῖον».

Ἡ Συνοδική Ἐπιστολή[13] τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς τοῦ ἔτους 1848. Οἱ Πατριάρχες τῆς Ἀνατολῆς δέν θεμελιώνουν μόνο τό προνόμιο ἀποδοχῆς ἐκκλήτου στό γεγονός, ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολη ὑπῆρξε ἕδρα αὐτοκρατορική, ἀλλά καί στό συνοδικό της «Πρεσβεῖον», δηλ. στό Πρωτεῖο της.

Πέρα ἀπό τήν ἀνωτέρω συνοπτική καταγραφή τοῦ προνομίου τοῦ θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως νά ἀποδέχεται Ἐκκλήτους ἀπό ἐπίσημα κείμενα καί ἑρμηνευτές τῶν Κανόνων, ἡ διαχρονική κανονική πρακτική μαρτυρεῖ καί ἐπιβεβαιώνει ἀδιάψευστα τό ἴδιο, ἀκόμα καί ὡς ἐθιμική πρακτική πρίν ἀπό τή Χαλκηδόνα (451).

Ἐνδεικτικά παραδείγματα:

Τό 394 κρίνεται στήν Κωνσταντινούπολη ἡ καθαίρεση τοῦ Ἐπισκόπου Βόστρων Βαγαδίου ὑπαγομένου στή δικαιοδοσία τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας παρόντων καί τῶν Πατριαρχῶν Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων[14].

Ὁ Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως (434-446) κρίνει ὡς κανονική τήν ἐκλογή τοῦ Ἀλεξάνδρου ὡς ἐπισκόπου Ἀνταράδου [15]. Ἡ ὑπόθεση εἶχε προσαχθεῖ στό Θρόνο Κωνσταντινουπόλεως ἀπό τόν ἴδιο τόν Ἀλέξανδρο.

Ὁ Νομοκάνων τοῦ Ἱ. Φωτίου 9ος αἰ. ἀναγνωρίζει τήν Κωνσταντινούπολη ὡς κεφαλή ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς [16].

Ὁ Πατριάρχης Λουκᾶς Χρυσοβεργῆς (1157—1170) ἀκυρώνει τήν καθαίρεση στήν Κύπρο τοῦ Ἐπισκόπου Ἀμαθοῦντος πού κατέφυγε στήν Κωνσταντινούπολη [17].

Ὁ Πατριάρχης Κωνσταντινουπόλεως Κάλλιστος Α’ (1355) ἐπισημαίνει στόν Ἀρχιεπίσκοπο Τυρνόβου τό δικαίωμα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως νά κρίνει ὑποθέσεις ἄλλων Πατριαρχείων [18].

Τό ἴδιο πράττει καί ὁ Πατριάρχης Κάλλιστος (1356) σέ ἐπιστολή του πρός τόν Ἀντιοχείας ἐπικαλούμενος τούς ἱερούς Κανόνες [19].

Ὁ Πατριάρχης Νεῖλος (1382) σέ ἐπιστολή του [20] πρός τόν Θεσσαλονίκης ἐπικαλεῖται τόν 9ο καί 7ο κανόνα τῆς Χαλκηδόνας.

Στή Σύνοδο τοῦ 1663 ἐπί Πατριάρχου Διονυσίου τοῦ Γ’ οἱ Πατριάρχες Ἀλεξανδρείας, Ἀντιοχείας καί Ἱεροσολύμων συνομολογοῦν τό δικαίωμα τοῦ Κωνσταντινουπόλεως νά δέχεται Ἐκκλήτους [21].

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Διονύσιος (1672) καθαιρεῖ τόν Ἀντιοχείας Κύριλλο μετά ἀπό αἴτημα Μητροπολιτῶν τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας [22].

Ὁ ἴδιος Πατριάρχης ἀθωώνει τόν ὑπόδικο Ἀρχιεπίσκοπο Κύπρου Νικηφόρο μετά τήν ἀπολογία του ἐνώπιον τοῦ «Οἰκουμενικοῦ κριτηρίου», δηλ. τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως [23].

Ὁ Πατριάρχης Παΐσιος Β’ ἐπικυρώνει τήν καθαίρεση [24] τοῦ Μητροπολίτου Χαλεπίου Γερασίμου κατόπιν αἰτήματος καί παρόντος τοῦ Ἀντιοχείας Σιλβέστρου (1746).

Σειρά Πατριαρχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως τοῦ 18ου αἰώνα καταδικάζουν μετά ἀπό προσφυγή Πατριαρχῶν τῶν Ἱεροσολύμων τήν προσπάθεια ἀρχιεπισκόπων τῆς Ἱ. Μονῆς Σινᾶ νά ἀπαλλαγοῦν ἀπό τήν κανονική καί πνευματική ἐποπτεία τοῦ θρόνου τῶν Ἱεροσολύμων [25] .

Ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἄνθιμος (1872) κατόπιν αἰτήματος τῆς ἁγιοταφικῆς ἀδελφότητος ἐπικυρώνει τήν ἔκπτωση [26] τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων Κυρίλλου ἀπό τό θρόνο.

Ὅταν τό Πατριαρχεῖο Μόσχας παρεχώρησε αὐτοκεφαλία στήν Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας (1949), ἐνῶ τό Πατριαρχεῖο Κωνσταντινουπόλεως εἶχε ἤδη

παραχωρήσει σ’ αὐτήν τήν αὐτοκεφαλία (1924), ὁ Πατριάρχης Ἀθηναγόρας ἐπισημαίνει μέ ἐπιστολή [27] του στόν Πατριάρχη Μόσχας, ὅτι ἀποτελεῖ ἀποκλειστικό προνόμιο τοῦ Θρόνου τῆς Κωνσταντινουπόλεως νά ἐπιλαμβάνεται θεμάτων ἔξω ἀπό τή δική του δικαιοδοσία. Ἔκφραση αὐτοῦ τοῦ προνομίου εἶναι ἡ ἀπόδοση τῆς αὐτοκεφαλίας στήν Ἐκκλησία τῆς Πολωνίας (καί ἀργότερα, τό 1990, στήν Ἐκκλησία τῆς Γεωργίας).

Ὁ Πατριάρχης Μάξιμος τῆς Βουλγαρίας ἀπευθύνθηκε [28] στόν Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως Βαρθολομαῖο ἐξ αἰτίας σχίσματος πού εἶχε δημιουργηθεῖ τότε στή Βουλγαρία. Συνεκλήθη ὑπό τήν προεδρεία τοῦ Πατριάρχου Βαρθολομαίου Μείζων Σύνοδος στη Σόφια γιά τήν ἀντιμετώπιση τοῦ προβλήματος.

Ὅταν ἡ Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ἐκήρυξε ἔκπτωτο τόν Πατριάρχη Εἰρηναῖο (2005), ἡ ἁγιοταφική ἀδελφότητα ζήτησε ἀπό τήν Κωνσταντινούπολη τήν ἐπικύρωση τῆς ἀπόφασης ἀπό τό θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁ ὁποῖος συνεκάλεσε Σύνοδο τῶν Προακαθημένων, ἡ ὁποία ἐπικύρωσε τήν ἀπόφαση [29].

Ὅλα τά ἀνωτέρω καταδεικνύουν ἀδιαμφισβήτητα, ὅτι ὁ Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀποτελεῖ στό χῶρο τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τό ὕψιστο, «τό Οἰκουμενικόν Κριτήριον», γιά τήν ἐπίλυση διαφορῶν πού κατά καιρούς ἐνσκύπτουν καί ταλανίζουν τίς κατά τόπους Ὀρθόδοξες Ἐκκλησίες. Ὁ Θρόνος τῆς Κωνσταντινουπόλεως δέν ἀντελήφθη ποτέ τό προνόμιό του νά δέχεται Ἐκκλήτους ὡς δυνατότητα κυριαρχικοῦ Πρωτείου, ἀλλά ὡς χρέος συναντίληψης σοβαρῶν θεμάτων μέ ἀποκλειστικό σκοπό τή θεραπεία τραυμάτων στό χῶρο τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ἀποκατάσταση τῆς εἰρήνης καί τῆς κανονικῆς τάξεως. Ὑπό αὐτή τήν ἔννοια ἡ Ἔκκλητος δέν εἶναι παρά μιά ἀσφαλιστική δεικλίδα πού σοφά κατά θεία Πρόνοια ἐτέθη ἀπό τούς Πατέρες τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων γιά τή διασφάλιση τῆς εἰρήνης καί τῆς ἑνότητας μεταξύ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν.

1Ρ.Π. Β’, 128,132.
2 Ρ.Π. Β’, 173
3 Ρ.Π. Β’, 280-281.
4 Ρ.Π. Γ’, 233-234, 238, 239-240.
5 Ρ.Π. Β’, 237, 258-259.
6 Mansi, ACO 17A, 497.
7 Ρ.Π. Β’, 173.
8 Ρ.Π. Γ’, 242.
9 Ρ.Π. Β’, 240.
10 Ρ.Π. Β’, 260
11Ι. Zepos – Ρ. Zepos, Jus Graecoromanum II, 242-243.
12Ρ.Π. ΣΤ’, 429.

13 Ι. Καρμίρης, Τά Δογματικά καί Συμβολικά Μνημεῖα τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Β’, Ἀθῆναι 1953, 916.
14V. Grumel, Les Regestes des Actes du Patriarchat de Constantinople, Vol. I, Fasc. I. Paris 1972, N. 10.
15V. Grumel, Les Regestes, N. 88.
16Ρ.Π. Α’, 42.
17V. Grumel, Les Regestes, N. 1097.
18F. Miklosich – I. Müller, Acta et diplomata Graeca medii aevi sacra et profana, Tom. I, Vienne 1860, 438.
19F. Miklosich – I. Müller, Acta, I, 380.
20F. Miklosich – I. Müller, Acta, I, vol. 2, 40.
21Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Ἔγγραφα, Γ’, 102-103.
22Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Ἔγγραφα, Β’, 59-164.
23Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Ἔγγραφα, Β’, 557-559.
24Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Ἔγγραφα, Β’, 190.
25Κ. Δελικάνης, Πατριαρχικά Ἔγγραφα, Β’, 377-381,387, 410-422, 455.
26Χρυσ. Παπαδόπουλος, Ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, Θεσσαλονίκη 2010, 837 ἑξ.
27Βλ. Ὀρθοδοξία 25 (1950) 129-130.
28 Βλ. Ὀρθοδοξία 5 (1998) 620-621.
29Βλ. Ἐκκλησία 82 (2005) 556-557.